

Волков С.В. (старший викладач кафедри "Природничих наук" КП ДонНТУ)
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Очевидним є значущість загальної культури педагога для його професійної діяльності. Не треба доводити і те, що невід'ємною частиною загальної культури людини є культура мови. Отже основні зусилля викладачів-педагогів ВНЗ мають бути направлені на розвиток особи майбутнього фахівця, на формування загальної культури, на вдосконалення умінь спілкуватися, професійно спілкуватися, з колегами по роботі.

Ситуація, яка склалася за останнє десятиріччя викликає тривогу, на навчання до ВНЗ, а згодом і на роботу приходять особи, що не володіють навичками до творчої праці, у зв'язку з цим, очевидним, є перехід на принцип – навчання не лише ради здобуття знань, але і ради підготовки до конкретної справи. Як відомо, вимоги життя скрізь однакові: потрібні фахівці, що вправно володіють своєю професією, здатні міркувати і відстоювати власну думку перед колегами, здатні виразити себе в письмовій та усній формі.

Останнім часом спостерігається істотна гуманітаризація сучасної освіти. В цьому контексті надзвичайно важливо, щоб у фахівця будь-якої області діяльності було сформовано цілісне бачення в контексті науки і культури. Повна і точна передача інформації, а також встановлення людських взаємин можливе лише при „істинній” культурі вербальної комунікації (вербального спілкування). Але у зв'язку зі значними проблемами вербальної комунікації у сьогоднішніх студентів, молодих фахівців, питання продуктивності гуманітарного мислення в природничонауковій і технічній областях є недостатньо проаналізованим.

Варто відмітити, що проблема підготовки різностороннього фахівця, що володіє високим рівнем культури (у тому числі і культури слова) і що мобільно діє в умовах динамічного суспільства є методологічною і теоретичною проблемою вищої освіти. Вказана проблема навряд чи може бути колись вирішена повністю, у зв'язку із, як було зазначено, динамічністю навколишнього середовища, але при наймі наблизитися до її вирішення необхідно.

Автор вважає, що однією з умов вирішення цієї проблеми, є цілеспрямоване формування і розвиток у майбутнього фахівця комунікативної компетентності, головною складовою якої є вербальне спілкування (комунікація).

Доказом цього є розкриття суті самої мови, спілкування. Комунікація – суспільна і історично детермінована соціальна поведінка, що реалізовується в мовних діях і служить цілям взаємного розуміння і взаємодії. Володіти мовою – означає користуватися нею для досягнення цього взаєморозуміння шляхом зберігання, передачі і перетворення інформації вербальними засобами. Людина не говорить для того, щоб говорити, а для того, щоб досягти конкретного немовного результату. Мовні акти завжди служили і служать „допоміжним засобом” в процесі навчання, праці, в пізнанні навколишньої дійсності, в суспільній діяльності.

Комунікативна компетентність – один з важливих компонентів професійної компетентності випускників вищої школи, яким так чи інакше, незалежно від фаху, належить працювати з людьми, а отже, спілкуватися з ними і використовувати мову як засіб дії.

Необхідно зазначити про вплив на формування комунікативних умінь студентів, мовної педагогічної діяльності викладачів ВНЗ. Виділимо види мовної педагогічної діяльності, якими повинен володіти кваліфікований викладач:

- мовне управління інтелектуальною діяльністю студентів;
- стимулююча мовна діяльність (мотивація, залучення уваги, постановка

завдання, кінцевої мети)

- організуюча мовна діяльність (управління всією діяльністю студентів, управління навчальним процесом і процесом спілкування);
- контролююча діяльність (так званий, зворотний зв'язок).

На заваді реалізації вище вказаного стоїть несформована мовна база випускників середньої школи, яка дозволила б їм активно і плідно брати участь у навчальному процесі. Більшість студентів не володіють уміннями, настільки необхідними для навчання у ВНЗ: вони не уміють структурно будувати як письмовий, так і усний монологічний вислів, не уміють висловлювати свої думки, логічно переробляти інформацію та вести дискусію, не володіють достатньою аргументацією думок, мають украй бідний словарний запас і не уміють вступати в комунікацію в необхідних їм сферах спілкування.

Студенти, що прийшли зі шкільної лави, звикли до описового викладу інформації в підручниках та на заняттях, сьогодні вершиною результату навчання у більшості студентів є відтворення отриманої інформації, тобто детальний переказ – такі результати застосування в більшості випадків пояснювально-ілюстративного методу вчення на всіх рівнях системи освіти.

Втрачена на цьому етапі логіка висловлювань, так звана теорія класичної логіки висловів (при виявленні логічних форм контекстів природної мови в цій теорії відбувається абстрагування від змісту простих висловів, від їх внутрішньої структури, а враховується лише те, за допомогою яких сполучників і в якому порядку прості вислови формують складні.) майже на завжди в освітньому просторі особи ставить крапку в освоєнні будь – якої науки. Мало хто з вчорашніх школярів, сьогоднішніх студентів, може розрізнити: необхідність чи достатність умов, виділити наслідків дії цих умов, побудувати заперечення, сформулювати диз'юнкція чи кон'юнкцію висловів, виділити імплікацію чи еквіваленцію висловів. Насправді основою в природній мові вище вказаних дій є правильне застосування сполучників, „і”, „або”, „якщо ... то”, та ін. що утворюють з одних висловів інші.

При безпосередньому мовному спілкуванні на наукові теми, тому що говорить, доводиться користуватися різними варіантами монологічного мовлення: як з її „крайнім випадком” (тривалий однобічний вислів: лекція, доповідь, усний реферат, виступ на зборах, захист курсової і дипломної роботи і ін.), так і з випадком монологічного вислову в діалогічному спілкуванні, тобто коли „діалог стає обміном монологіями” (професійна бесіда, консультація, дискусія, різні ділові і особисті переговори і ін.). Крім того, студенти повинні володіти письмовими жанрами наукового стилю, такими, як анотація, реферат, резюме текстів.

Для побудови мовного повідомлення необхідно уміти:

- вибрати відповідний комунікативному наміру спосіб передачі інформації (опис, оповідання, міркування, доказ);
- визначати програму вислову і реалізовувати її в адекватній мовній формі;
- об'єднувати окремі комунікативно і формально завершені фрази в структурно і семантично цілісний текст.

В результаті навчання наукової мови студенти повинні опанувати наступні уміння:

- коротко формулювати свої думки з порушеного питання або проблеми;
- дати критичну оцінку прослуханому повідомленню на наукові теми;
- брати участь в дискусії по доповіді або повідомленню;
- продукувати усно і письмово типові наукові тексти.

З упевненістю можна сказати, що введення таких тем до ряду навчальних курсів, як „Логіка чи мат. логіка”, „Культура мови”, „Культура ділового спілкування”, „Основи наукового стилю мови і мови спеціальності”, поза сумнівом, стануть першим кроком в

серйозній кропіткій роботі по формуванню комунікативної компетентності майбутніх фахівців, а крім того, значно підвищать рівень учбово-професійного спілкування студентів з викладачами і між собою.

Список використаних джерел інформації:

1. Барблан А. Иерархия знания. // "Alma Mater" - 1994. - № 3. - С. 30-31.
2. Люлевич И.Ю. Проблема формирования коммуникативной компетентности у студентов / Люлевич И.Ю., Новохатняя К.В. // Юбилейный сборник трудов ученых РГАФК, посвященный 80-летию академии. - М.: 1998. - Т. 5. - С. 120-124.
3. Митрофанова О.Д. Научный стиль речи: проблемы и решения. - М., 1976. - 230 с.